

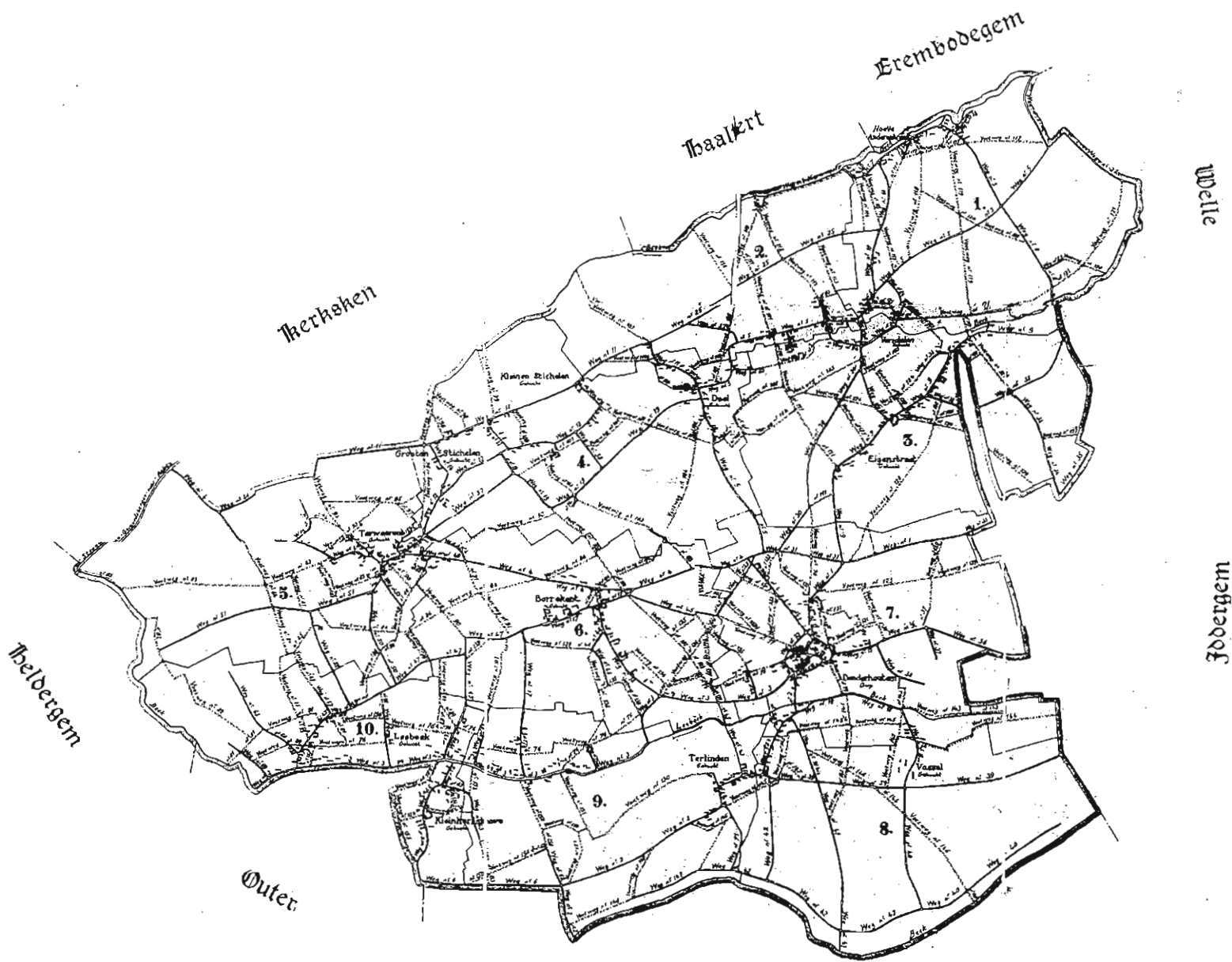
Inhoudstafel

Kaartje van Denderhoutem.

Voorwoord.

Deel I.	Het geografisch gegeven.	
	A. De bronnen.	p. 15
	B. De grenzen.	p. 17
	C. De bodemgesteldheid.	p. 18
	D. Het klimaat. De waterlopen. Het reliëf.	p. 21
	E. De landbouw.	p. 24
	1. Akkerbouw.	p. 24
	2. De veestapel.	p. 31
	3. Alaam of werktuigen.	p. 33
	4. De hoevebouw.	p. 34
	F. Economische activiteiten.	p. 36
	G. De bevolking.	p. 47
	H. Gemeentelijke administratie.	p. 51
	I. Gemeentelijke financiën. Verantwoording. Armeenzorg.	p. 53
	J. De wekelijkse markt.	p. 58
	K. Interne geografische indeling. Velden. Wijken. Straten.	p. 61
	L. De R.A.D.A.R. toren.	p. 69
Deel II.	De historische ontwikkeling.	
	A. Het gemeentewapen.	p. 74
	B. Het gemeentehuis.	p. 77
	C. Het vage, verst vermoede Denderhoutem.	p. 79
	1. De keuren of charters.	p. 83
	2. De "Heren van Denderhoutem".	p. 84
	3. De "Heren van Rotselaar".	p. 85
	4. Het Frans Bewind. 1795 – 1815.	p. 148
	5. De Hollandse tijd. 1815 – 1830.	p. 152
	D. Denderhoutem in het onafhankelijke België: vanaf 1830.	p. 157

Deel III.	Het verenigingsleven in Denderhoutem.	
	A. Kerkelijke verenigingen.	p. 255
	B. Sociale verenigingen.	p. 269
	1. Het Algemeen Christelijk Vakverbond.	p. 269
	2. De Boerengilde.	p. 269
	3. De Bond van Grote en Kleine Gezinnen.	p. 274
	C. De Oudstrijdersbond.	p. 276
	D. Culturele verenigingen.	p. 284
	1. Het Davidsfonds.	p. 284
	2. Het toneelleven.	p. 284
	3. De bibliotheek.	p. 287
	4. De muziekmaatschappijen.	p. 288
	E. Onderwijs.	p. 291
	1. Het gemeentelijk onderwijs.	p. 304
	2. Het vrij onderwijs.	p. 324
	3. Het rijksonderwijs.	p. 339
	F. De politieke evolutie.	p. 341
	1. De katholieke maatschappijvisie.	p. 343
	2. De Daensistische partijdoelstellingen.	p. 347
	3. De liberale partij.	p. 351
	4. De socialistische partij.	p. 351
	5. Gezagvoerders en verkiezingen.	p. 351
	G. Sporten bij ons.	p. 388
	1. Het voetbal.	p. 388
	2. Het wielrennen.	p. 393
	3. De duivensport.	p. 405
	4. Het ringsteken.	p. 406
	H. Grote persoonlijkheden.	p. 408
Deel IV.	Herlinkhove.	p. 414

Kaart van Denderhoutem.
 Zij werd uit de gemeentelijke wegenatlas (± 1840) overgenomen.
 Met dank aan het gemeentebestuur.

Voorwoord

De langdurige evolutie en de wederwaardigheden van een gemeente samenstellen is geen sinecure. Het blijft voor een enkeling een hachelijke onderneming. Versta hierbij gerust: praktisch onmogelijk.

Het voorhanden liggend werk is bezwaarlijk volledig te noemen. Wel hebben we getracht een rode draad te vinden in de ontwikkeling van dit dorp, via enkele bestuursvormen, doorheen de tijd beleefd. Hierbij wilden wij vooral de MENS belichten, die enigszins bijgedragen heeft, door zijn openbaar ambt, om deze gemeenschap te leiden. Wij zochten m.a.w. onze MAGISTRATEN op. Tevens werden – in de mate van het mogelijke – de families belicht, waartoe deze ambtenaren behoorden. Dit was niet altijd vindbaar, vooral in de oudste periode. Hoe verder terug, hoe schaarser de gegevens.

Als geboren en getogen Denderhoutenaar is er vrijwel niets dat mij niet zou geboeid hebben in dit groot landelijk dorp.

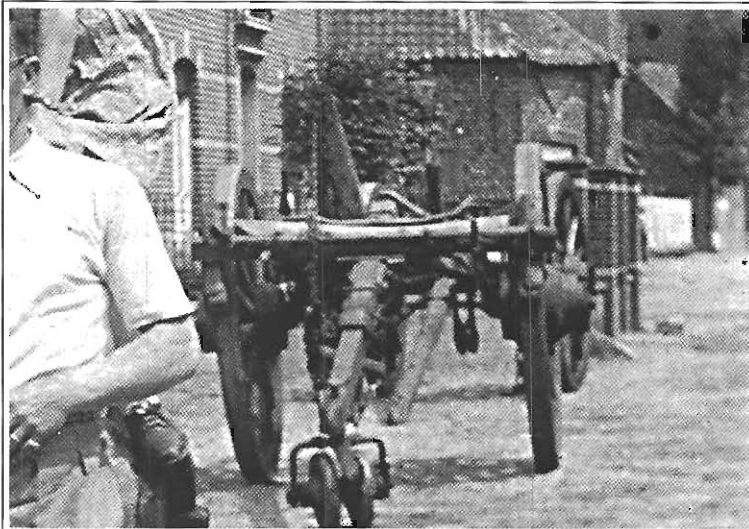
Uiteraard kenden we de meeste ONDERWIJSMENSEN uit onze kindertijd, al bestonden er al heel lang twee verschillende onderwijsnetten, telkens voor beide geslachten. We hadden een uitgebreid familiebestand op de parochie, zodat we heel rap heel wat mensen – met hun leefmilieu – goed leerden kennen. Er was de langgerekte, opgesplitste BUURT. We keken goed rond in de wijdere omgeving, in de immer mooie wijken, al waren ze hobbelig gekasseid en goed afgeboord met ondiepe grachtjes en, zoniet stofferige, dan wel modderige voetpaden. Heuvels en dalen gingen we al snel verkennen, te voet of met ons eerste, geelgeschilderde tweewielertje.

We ontmoetten er de typische, vaak filosofisch ingestelde vaklieden, zoals de bekende "stratenmaker" ofte kasseier, "Bosjer", Victor Raes.¹ In de smidse hoorden we de nogal rauwe taal van de gesnorde hoefsmid Noetj. Zo graag trokken we bij Chaleken de pannemaker zijn werkhuis in, om er van zijn ingoede schoonbroer Albert pittige "Daensistische" verhalen te beluisteren. Dagelijks passeerde aan onze hoeve de statige hoofdonderwijzer De Mulder. De brave man musicceerde zo mooi, maar werd helaas niet zo oud. De zwartgerokte nonnetjes staan ons met hun zwart-witte hoofdkappen nog helder voor de geest. Elke dag moesten ze hun hoog ommuurd

klooster verlaten om naar de Borrekenschool te komen. Een hele tijd waren dat de heel ernstige hoofdonderwijzeres Zuster Joachim, en haar collega, de zo vriendelijke Zr. Lamberta.² Wat werd deze laatste, de eenvoudige Zr. Lamberta, zo klein van gestalte als groot van betekenis, erg gerespecteerd. Deze Zr., die, niettegenstaande de strenge kloosterregel waarbij huisbezoeken niet toegelaten waren, bij ons regelmatig wat vette teelaarde kwam halen voor haar grote bloemenvoorraad. In ruil daarvoor schonk ze dan wel enkele zelfgekweekte geraniums, terwijl ze zo hield van een babbeltje met onze huisgenoten. Later kwam dan de ingoede, lieve Zr. Borromée, die veel beter bij Zr. Lamberta paste. Ook deze praatte wat graag met onze moeder. Vòòr onze geest kunnen we zo gemakkelijk al de vroegere geestelijken uit onze tijd roepen. Wij benoemden ze elders al.

Hoeveel neringdoeners kenden we? Allen hadden ze een grote impact op onze verbeelding: IRMA uit 't winkelken, eerlijk als goud, wijs als Salomon. Sieken, haar ijverige man, die regelmatig als seizoenarbeider veel geld meebracht naar huis. Helaas: ze bleven kinderloos. In dezelfde straat was ook Trezeken "abiël" – zij heette Van den Abeele – druk aan het negotiëren in haar goed beklant zaakje. Achter hoge tralies – kwestie van geen tomatenpotje mee te graaien vòòr ze in de zaak geraakte – stond netjes opgestapeld, een massa conservenpotjes. Tal van snaken vonden er hun genoegen in de potjes met de vinger om te stoten, alleen om 't goede mens te plagen. Ook Treze zette graag een boompje op, jawel, ook over de politiek. Zoals al de afstammelingen van Cis Van den Abeele, was Treze ook een toegewijde volgeling van paster Daens en advocaat De Backer. Haar oudere broer, Petrus, was een vooraanstaande Daensist. Hij drukte in Ninove en Aalst voor de partij. In Denderhoutem zelf speelde Petrus geen opmerkelijke rol in de politiek. Merkwaardig was ook de brave schoenmaker "Kantebiënens" Kamiel. Gedegen vakman, was hij in zijn vrije tijd een opgemerkt **kaatser**, zeker de beste die de Borreken kende.

Er waren de graag geziene spannen die af en toe ons dorp aandeden. Onze kindergen raakten niet uitgekeken op de menners, op hun stel zware trekpaarden en op hun tuig dat ver achteraan sleepte, eenmaal geladen. Met hun rare stellen kwamen ze vele meters lange gevelde bomen ophalen. Die mallejan, of boomezel, of oets – dit is nu werkelijk het woord dat wij dialectisch vervormden tot "oesj" – was eigenlijk in zichzelf een simpel gereedschap, steunend op de zwaartekracht en het evenwichtsbeginsel. Voor kindergen hadden deze activiteiten een grote spektakelkracht.

Ongeladen boomezels
(De Gendt - Eigenstraat)

Dan was er de even slim bedachte bierwagen, waar, in een smal, gepast achterwaarts afglijdend stel, de biervaten naast elkaar opgestapeld lagen, vastgelegd in kettingen. Bij het lossen werd het achterste weggenomen; een ledig vaatje ging verst liggen.

Tal van vreemde leurders of venters bezochten ons dorp. Het mosterd-mannetje droeg, aan een met kussentjes voorzien juk, zijn waar te voet mee.

De visverkoper met zijn veel te zwaar geladen hondenkar en zijn eentonig, schel geroep in de stille straten: "nieuwen hoàòringg".

De Hollandse matrasklopper, hij duwde zelf zijn stootkar, was een uitermate knap vakman, bovendien zeer eerlijk. Alleen had hij iets, eigenlijk heel veel, tegen onze Hemelmoeder Maria. Hij was trouwens een overtuigd protestant. Wij, de jongeren, mochten zeker geen gesprek aanknopen met deze "besmette man"!

De ons best vertrouwde figuur – we zagen die trouwens dagelijks tijdens onze vakanties – was de zo fidele, uiterst discrete, aalvlugge facteur Alfons. Hij kende als geen al de mensen, huizen, eigenaardigheden op de helft van de parochie, want, hij bediende de zuidwest helft. Wat een schat aan geheimen bewaarde deze man, echt als een graf. Zelden had hij meer tijd dan een vluchtige goedendag en een "goed weer vandaag", want zijn voettocht bedroeg toch dagelijks ettelijke kilometers. Gelukkig bedroeg de som der briefwisseling van toen nog geen fractie van de huidige.

Er waren er nog periodisch op doortocht, te voet, soms van uren ver, om in eerlijk gedoe, de schamele broodwinner te zijn voor altijd kinderrijke gezinnen.

De primus inter pares der dorpsfilosofen blijft ongenaakbaar: Bakkers Pros. Zijn woordenschat inzake grappen en grollen, zijn gevatheid in het wederwoord, waren onuitputtelijk. Gezeten op de middelste dorpel van zijn huis op het Dorp was hij uitstekend geplaatst om al wat bewoog of passeerde gezien en "gemeten" te hebben. Elke voorbijganger, vreemd of bekend, kreeg van Prosper een hartig woordje, een sarcastische dreun of een meewarige opmerking. Nooit echter was hij kwetsend. Deze man leeft nog voort in vele herinneringen.

Bij een eerste poging, jaren geleden, om de parochie Denderhoutem te boek te stellen, bleek spoedig dat deze geestelijke entiteit veel raakvlakken met het burgerlijke vertoont. Tal van burgers zagen we in een of andere situatie interveniëren in het parochiaal gebeuren. Evenzo in omgekeerde zin: verbaasd stelden we vast hoe wel eens, met grote doortastendheid, geestelijken optraden in louter civiele aangelegenheden. We ervoeren een nog groter verstrengeling van het kerkelijke belang met de burgerlijke eventualiteiten naarmate we de gegevens steeds verder in het verleden gingen opsporen.

In onderhavig werk legden we vooral de nadruk op de **personen** die leiding en gezag uitoefenden – en deden uitoefenen – in de **gemeente** Denderhoutem. De praktische behandeling van dit uitgebreid geheel werd in enige wel onderscheiden delen opgesplitst. Deze werd vooraan in het boek al gegeven.

Om een vlotte lezing niet te schaden, dienden talloze voetnoten verwijderd. Het gaat om aanwijzingen waar mandatarissen of ambtenaren gevonden werden (vooral voor Deel II geldig). Deze depots waren dan: Rijksarchief te Gent; Rijksarchief te Brussel; Rijksarchief te Beveren (Waas); Abdijarchief van Affligem; Stadsarchief te Aalst; Stadsarchief te Ninove; Gemeentelijk archief van Denderhoutem; Land van Aalst; Mededelingen Heemkring Haaltert. De nodige voetnota's vindt men verzameld terug op het einde van elk deel.

Zeer veel dank zijn wij verschuldigd aan David en Veerle Rapp - Huylebroek die het geheel persklaar maakten. Met graagte danken wij ook Dr. Hr. Van Isterdael en Willy De Loose die ons met raad en daad behulp-

DENDERHAUTEM — Intrede van het Dorp Benedenkant.

Zicht op het dorpsplein.

Foto ca. 1920 genomen.

Het kruisje duidt de plaats aan waar het Driekoningenbeeld staat.

zaam waren. Wij zijn ook erkentelijk aan de talrijke mensen die ons foto's of ander materiaal ontleenden. Eveneens de vlotte communicatie met de drukker. Ook dank aan het Gemeentebestuur voor zijn toegankelijkheid tot het archief en zijn milde steun.